

ÖĞRETMEN YETİŞTİRME SİSTEMİNDE ÖĞRETMENLİK UYGULAMALARININ TEMEL ALINDIĞI BİR MODEL ÖNERİSİ*

A Model Of Teaching Practice In Teacher Education System

İbrahim Yaşar KAZU* Emin Tamer YENEN**

*Yrd. Doç. Dr., Fırat Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, iykazu@firat.edu.tr

**Gazi Osman Paşa Üniversitesi, Eğitim Programları ve Öğretim Ana Bilim Dalı Doktora Öğrencisi, tamer-yenen@hotmail.com

ÖZET

Hizmet öncesi eğitimde iki önemli sac ayak vardır. Bunlardan ilki fakültede verilen kuramsal dersler, ikincisi ise fakülte-okul işbirliği çerçevesinde düzenlenen uygulama dersleridir. Bu iki bileşen öğretmen adaylarının mesleğe hazırlıklı gitmeleri için birbirlerinden ayrılmaz bir bütünlük oluşturmalıdır. Ancak Türkiye’de öğretmenlik uygulamalarının öğretmen atamalarında bir kriter oluşturmaması, fakülte ve okul arasında nitelikli bir işbirliğinin sağlanamaması uygulama okulu ve uygulama öğretmeni seçiminde belirli standardın olmayışı, öğretmen adaylarının sınav ve atanma kaygısı taşımaları gibi nedenler hem adaylar açısından hem de bu dersi veren taraflar açısından uygulamanın değerini düşürmektedir. Bu bağlamda, hizmet öncesi öğretmen eğitiminde alan bilgisi kadar önemli olan öğretmenlik uygulamalarının temel alındığı modeller üzerine incelemeler ve çalışmalar yapmak, uygulamanın öğretmen eğitiminde amacına ulaşması açısından önem arz etmektedir. Bu amaç doğrultusunda yapılan çalışmada, öğretmen eğitiminde uygulamanın ön plana çıktığı bir model önerisi sunulmuştur. Türkiye’deki öğretmen eğitiminin genelinde ve öğretmenlik uygulamalarında yaşanan sorunlara kalıcı çözümler bulmaya çalışan bu modelde, öğretmenlik uygulamalarının fakülte dersleriyle nasıl koordineli bir şekilde yürütüleceği ve gereken önemini nasıl kazanacağı ve süreç içerisindeki önemli aktörlerin; uygulama okulu (örnek okul), öğretmen adayları, uygulama öğretmenleri ve danışmanların sorumlulukları ana hatlarıyla belirtilmiştir. Bu araştırma literatür taramasına dayalı olarak yapılmış kuramsal bir çalışmadır. Çalışmanın ilk bölümünde, öğretmen eğitimi ve öğretmenlik uygulamalarıyla ilgili araştırmalar taranarak Türkiye’de öğretmen eğitiminde yaşanan sorunlar tespit edilmiş ve eleştirel bir yaklaşımla değerlendirilmiştir. Çalışmanın diğer bölümünde ise öğretmen eğitiminde uygulamanın önemini vurgulayan bir model önerisi ilk bölümdeki değerlendirmelerle sentezlenerek bir bütün halinde sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: öğretmen yetiştirme, öğretmenlik uygulamaları, model önerisi.

* Bu makale Yrd. Doç. Dr. İbrahim Yaşar KAZU’nun danışmanlığında Emin Tamer YENEN’in Fırat Üni. Eğit. Bil. Enstitüsü’nde hazırladığı, yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

ABSTRACT

There are two important pillars in pre-service training. The first of these are theoretical courses given in the faculty, the second are application courses organized under the faculty-school collaboration. These two components should form an inseparable integrity to start to the profession prepared for prospective teachers. However, that the teaching practice doesn't create a criteria in the appointment of teachers in Turkey, a qualified co-operation between faculty and school can not be provided, there aren't specific standards in selection of practice school and practice teacher, prospective teachers have worry about examination and assignment decreases the value of applications in terms of both candidates and people who direct the lesson. In this context, it is important to investigate and study on models of which basis on teaching practice and that is as important as the field knowledge in pre-service teacher education for the achievement of the objective in the application of the teacher education. In line with this objective in the study, a model of teacher education which is foreground as its applications. In this model trying to find solutions to the problems in general teacher education in Turkey and in teaching practice, how coordination will be managed by teaching practice with faculty lessons and how to gain its necessary importance and responsibility of important actors in the process; school practices (eg schools), prospective teachers, mentors and advisors have been pointed out on the main lines. This research is a theoretical study which is based on literature survey. In the first part of the study, problems in the teacher education in Turkey have been identified by scanning the research on teacher education and teaching practice and have been evaluated with a critical approach. In the other part of the study, a model of teacher training that emphasizes the importance of teaching practice has been presented as a whole by synthesizing the evaluation in the first section.

Keywords: teacher training, teaching practice, the model proposal.

1. GİRİŞ

Toplumların hızla değişen dünya gerçeklerine uyum sağlayabilmeleri, işgücü verimliliğini arttırabilmeleri ve eğitimin iktisadi ve politik tasarımı için öğretmene yüklenen roller çağın koşullarına göre değişiklik göstermektedir (Ünal, 2011). Toplumların yeni yüzyılın getirdiği bu değişikliklere ayak uydurabilmesi için çağın gerekliliklerine göre nitelikli öğretmenler yetiştirme ihtiyacı vardır.

Nitelikli öğretmen yetiştirilmesinde hizmet öncesi eğitim çok önemlidir (Kazu ve Yenen, 2014). Öğretmen adaylarına kazandırılmak istenen bilgi, beceri ve davranışlar eğitim programları kapsamındaki meslek bilgisi ders ve faaliyetleri ile sağlanır. Öğretmenlik meslek bilgisi dersleri öğretmenlik mesleğinin teorik sac ayağını oluşturur, ancak bu teorik bilgi ayağının uygulama faaliyetleriyle birleştirilmesi gereklidir (Küçükahmet, 2002). Çünkü öğretmen adaylarının kuramsal bilgileri uygulama faaliyetleriyle anlamlı hale gelmekte ve öğretmen adayları edindikleri bilgileri bu uygulamalarla pratiğe dökmektedirler. Öğretmen adaylarının sadece kuramsal bilgilerle donanmaları onların öğretmenlik mesleğini yeterince kavrayamamalarına, meslekte güçlükler ve başarısızlıklarla karşılaşmalarına sebep olmaktadır. Öğretmen adaylarının gerçek okul ortamında mesleği somut olarak yaşamaları, mesleği daha iyi anlamalarına ve benimsemelerine olanak sağlamaktadır (Oğuz, 2004).

Hizmet öncesi eğitimin iki önemli bileşenini teşkil eden teori ve uygulama, öğretmen adaylarının mesleğe hazırlıklı gitmeleri için birbirlerinden ayrılmaz bir bütünlük oluşturmalıdır. Çünkü öğretmenlik birçok meslek dalı gibi bir uygulama mesleğidir. Ancak, öğretmen eğitimi sadece usta-çırak ilişkisine dayalı gözlem ve taklit

etme yöntemi içeren bir uygulama mesleği değil, doktorluk ve mühendislik gibi bilimsel veriler ve kuramlarla hareket eden bir uygulama mesleğidir (Grossman & McDonald, 2008; Alter & Cogshall, 2009). Öğretmen eğitiminde teori ve pedagojinin uygulamadan ayrı verilmesi, uygulama ve bilimsel alan bilgisinin kaynaşmasını zorlaştırır. Dolayısıyla, öğretmen eğitiminde alan eğitimi ve uygulama iç içe verilmelidir. Türkiye'deki mevcut öğretmen yetiştirme programlarında uygulama son iki dönem verilmektedir. Öğretmen adayları altı dönem boyunca öğrendiklerini uygulama için yetersiz koşulların olduğu okullarda, kısıtlı zaman diliminde, çoğu zaman gerekli dönütü alamadan ve uygulama değerlendirmelerinin öğretmen atamalarında bir ölçütün oluşturmadığı bir sistemde yansıtmaya çalışmaktadırlar. Her halükarda böyle bir uygulama programında sorunlarla karşılaşmak pek doğaldır.

Bunun en büyük nedenlerinden biri, söz konusu alanda, tamamıyla asfaltlanması gereken yolun bazı kısımlarının yama yapılması gibi geçici çözümler üretilerek, parçalar halinde revizyonlar yapılmasıdır. Halbuki, kalitenin yakalanması için eğitim fakültelerindeki programlardan, uygulamanın yapıldığı mekan ve okullara ve öğretmen atamalarına varıncaya kadar yenilikler yapılması gerekir. Bunun en yeni örneğini 2013 yılındaki KPSS sınavında ilk defa alan sorularının sorulması şeklinde görmekteyiz. Şimdiye kadar sadece genel kültür ve yetenek ile eğitim bilimleri sorularının sorulduğu söz konusu sınavda, hizmet öncesi eğitimin en önemli iki ögesi kriter olarak alınmıyordu. İlk kez öğretmen atamalarında adayın uzman olması gereken alan bilgisi %50 etki etmektedir. Madem ki bir sınavın %50'sine kadar etki eden alan soruları şimdiye kadar neden sorulmuyordu? Fakültede öğrenilenler meslek hayatında kullanılmayacak mıydı? Bu soruları çoğaltmak mümkün, ancak fakültedeki kuramsal derslerin önemini arttıran bu geciken yapılanmanın faydalı olduğunu söylemekle beraber, hizmet öncesi eğitimin ikinci önemli sac ayağı olan uygulama eğitiminin göz ardı edilmemesi belirtilmelidir. Çünkü, mevcut uygulamanın önemi yetersiz programlar ve politikalar yüzünden kavranamamaktadır.

Ülkemizde öğretmen eğitimi ve öğretmenlik uygulamalarında yaşanan sorunlara ilişkin araştırmacılar tarafından birçok çalışma yapılmıştır. İncelenen araştırmalardan öğretmen adaylarının mesleki beceri ve davranışlarını kazanıp ilk meslekî yeterliliklerini geliştirdikleri dönemin; hizmet öncesi okul deneyimi süreci olduğu ve genel olarak okul deneyimi uygulamalarının öğretmen adaylarının meslekî tutum ve davranışları üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğu ve öğretmenlerin öğrenmeyi sağlamada daha etkili olabilmesi için yeni yüzyılın getirdiği sınıf içindeki ve dışındaki zorluklara göre eğitilmesi gerekliliğinin büyük önem arz ettiği tespit edilmiştir (Oğuz, 2004; Gökçe ve Demirhan, 2005; Kudu, Özbek ve Bindak, 2006; Aydın, Selçuk ve Yeşilyurt, 2007; Katrancı, 2008; Becit, Kurt ve Kabakçı, 2009; Yeşilyurt, 2010). Bunu gerçekleştirmede gidilecek ilk yol, aday öğretmenlerin söz konusu zorluklarla görev sırasında karşılaşmadan önce uygulama sürecinde yüzleştirilmesi, onlara çözüm yollarının gösterilmesi ve adayların teorik ve akademik bilgilerinin pedagojik uygulamalara entegre edilmesidir (Kazu ve Yenen, 2014). Doğal olarak adayların bu eğitim sürecinde uygulama öğretim elemanı ve uygulama öğretmenine büyük sorumluluk düşmektedir. Ancak, ulusal anlamda öğretmenlik uygulamalarını denetleyen belirli bir denetim standardının olmaması, bu sorumlulukların tam anlamıyla yerine getirilmemesine sebebiyet vermektedir. Örneğin Katrancı (2008) Öğretmen adaylarının görüşlerine göre uygulama öğretmenlerinin, uygulama faaliyetleri sırasında sınıfı uzun süre terk ettikleri, yani sınıfın kontrolünü tamamen öğretmen adayına bıraktıklarını belirlemiştir. Öğretmenlik uygulamasının temelinde uygulama öğretmenin, öğretmen adayının ders işlemlerini gözlemleyerek eksiklerinin giderilmesi gereği düşünüldüğünde, uygulama öğretmenin seçimi ve eğitimi hayati bir öneme sahiptir. Fakat, mevcut öğretmen yetiştirme programlarında öğretmenlik uygulaması dersi kapsamında görev alan uygulama öğretmenlerine eğitim

fakülteleri tarafından Fakülte-Okul İşbirliği kılavuzuna göre üç günlük *Uygulama Öğretmeni Yetiştirme Semineri* düzenlenmektedir. Bu üç günlük eğitimin bile amacına ulaşmadığı hatta bir iki saatlik brifinglerle geçiştirildiği öğretmenlik uygulamalarında yaşanan sorunlara ilişkin yapılan çalışmaların bulgularından ortaya çıkmaktadır. Örneğin Gökçe ve Demirhan (2005) çalışmalarında uygulama öğretmeni ve uygulama öğretim elemanı arasında sağlıklı bir iletişim olmadığını, Yeşilyurt (2010) öğretmenlik uygulamalarında genel olarak: eksik uygulama yaptırma, uygulama öğretmenlerinin adaya ve derse önem vermemesi, öğretmen adaylarının sınav ve atanma kaygısı taşımalarından dolayı uygulamaya önem vermemeleri ve devamsızlık yapmaları, okul yöneticilerin çeşitli konularda zafiyet içerisinde olması, danışmanın uygulama sürecini izleme ve denetleme eksikliği gibi sorunlar yaşandığını tespit etmişlerdir. Halbuki, uygulama sürecinde uygulama öğretim elemanlığı en az uygulama öğretmeni kadar hassasiyetle verilmesi gereken bir görevdir. Mevcut öğretmen yetiştirme programlarında bu görev için hiçbir özel eğitime, uygulama alanında yüksek lisans ya da doktora yapmaya da gerek yoktur, eğitim fakültelerinin alan bölümlerinden birinde öğretim üyesi olmak yeterlidir. Kaldı ki öğretmen yetiştirme sistemimizde uygulamaya yönelik doğrudan bir bölüm yoktur. Ayrıca, ülkemizde öğretmenlik uygulamasının öğretmen atamalarında bir kriter oluşturulmaması ve öğretmen adaylarının uygulamanın yapıldığı yıl gelecekle ilgili büyük ölçüde ilgilendiren KPSS sınavına girmeleri hem adaylar açısından hem de bu dersi veren taraflar açısından uygulamanın değerini düşürmektedir. Bu noktada Yüksek Öğretim Kurulu'nun (YÖK) ve Milli Eğitim Bakanlığı'nın (MEB) öğretmen atamalarında hizmet öncesi öğretmen eğitimin temel ayaklarından biri olan öğretmenlik uygulamalarının da ölçüt olarak alındığı modeller üzerine incelemeler ve çalışmalar yapmaları uygulamanın gereken önemi açısından gereklidir.

Meslek yerinde öğrenilir felsefesiyle hareket eden Tıp Fakülteleri doktorluk eğitimini çoğunlukla mesleğin gerçek yeri olan hastanelerde vermektedirler. Doktor adayları uzun bir dönem hastanelerde doktorları gözleyerek, onlara yardım ederek, onların gözetiminde hastaları muayene ederek, kısaca mezun olduktan sonra meslek hayatlarında karşılaşacakları tüm insanlar ve olaylarla doktor olmadan önce karşılaşarak doktorluğu öğrenmektedirler. Klinik uygulama (clinical practice) denilen bu yaklaşım öğretmen eğitiminde de uygulanmaktadır. Amerika'daki Öğretmen Eğitimi Akreditasyonu Ulusal Kurulu'nun (NCATE) 2010 yılı sonunda yayınladığı öğretmen eğitimiyle ilgili raporda klinik uygulamanın öğretmenlik eğitime olan yansımalarına değinilmektedir. Raporda öğretmen eğitiminde okul deneyimi ve öğretmenlik uygulamasının öğretmenler üzerindeki olumlu etkileri vurgulanmakta ve öğretmen eğitimi programlarının okul deneyim ve uygulamalarını arttırmaları ve itinayla yapılandırılmaları önerilmektedir. Rapor, Holmes Grubu tarafından 1986'da ortaya atılan Meslek Gelişim Okulları'nın, tıp eğitiminde *Eğitim Hastaneleri*'nin oynadığı rolü öğretmen eğitiminde oynayabileceğine işaret etmektedir (Özcan, 2011, s.2516).

Bu doğrultuda öğretmen eğitimini, öğrencilerini, alan içeriğini ve pedagojiyi bilen ve bir aile doktorunun hastalarını ve hastalık belirtilerini anladığı ve tedavi yolunu anında verdiği gibi ders içinde anında dönütler veren ve çözüm yolları gösteren uygulama eğitim uzmanlarının eğitimine odaklanılmak gereklidir. Etkin mentorlerin bu becerileri öğrenmesi, mesleki çalışmalarda, mesleki bilgi tabanında, beceri ve uygulama eğilimlerinde uzmanlaşmasına bağlıdır. Bunun sağlanması için eğitim bölgelerinde örnek teşkil edebilecek pilot okulların seçilmesi ve uygulamanın kalitesini arttıracak şekilde düzenlenmesi, buralarda görev yapan ve gönüllü olarak uygulama rehberliği yapabilecek fakat yaptığı çalışmalara ve gösterdiği performansa göre dolgun ücret alacak uzman öğretmenlerin yetiştirilmesi ve fakülte-okul arasındaki işbirliğini sağlamlaştıracak ve uygulamanın

önemini arttıracak modellerin uygulanabilirliğini tartışmak ve uyarlanabilirliği konusunda öneriler getirmek gerekir.

Bu amaç doğrultusunda yapılan çalışmada, öğretmen eğitiminde uygulamanın ön plana çıktığı bir model önerisi sunulmuştur. Türkiye'deki öğretmen eğitiminin genelinde ve öğretmenlik uygulamalarında yaşanan sorunlara kalıcı çözümler bulmaya çalışan bu modelde, öğretmenlik uygulamalarının fakülte dersleriyle nasıl koordineli bir şekilde yürütüleceği ve gereken önemini nasıl kazanacağı ve süreç içerisindeki önemli aktörlerin; uygulama okulu (örnek okul), öğretmen adayları, uygulama öğretmenleri ve danışmanların sorumlulukları ana hatlarıyla belirtilmiştir.

2. YÖNTEM

Bu araştırma literatür taramasına dayalı olarak yapılmış kuramsal bir çalışmadır. Çalışmanın ilk bölümünde, öğretmen eğitimi ve öğretmenlik uygulamalarıyla ilgili araştırmalar taranarak Türkiye'de öğretmen eğitiminde yaşanan sorunlar tespit edilmiş ve eleştirel bir yaklaşımla değerlendirilmiştir. Çalışmanın diğer bölümünde ise öğretmen eğitiminde uygulamanın önemini vurgulayan bir model önerisi ilk bölümdeki değerlendirmelerle sentezlenerek bir bütün halinde sunulmuştur.

3. ÖĞRETMEN EĞİTİMİNDE BİR MODEL ÖNERİSİ: ÖRNEK OKUL ÜNİVERSİTE ORTAKLIĞI MODELİ

Elde edilen değerlendirmelerin ve önermelerin ışığında, ülkemizde öğretmen eğitimi için yeni bir model önerisi sunulabilir "Örnek Okul Üniversite Ortaklığı Modeli". Bu model eğitim fakültelerinin MEB'e bağlı okul ortamı, eğitimi ve öğretmenleriyle örnek teşkil edecek ilk ve orta dereceli okullar ile özel okullar arasında ortaklık yapmasıyla gerçekleştirilebileceği ön görülmektedir.

Bu modele göre, bölgesinde hem ulusal hem de yerel düzeyde öğrenci başarıları yakalamış, tecrübeli ve kendini geliştiren öğretmenlerin olduğu okullar seçilecek ve öğretmenlik uygulamasına uygun bir şekilde dizayn edilecek ya da yeni yapılacak okullar uygulama yapmaya yönelik düzenlenecektir. Düzenlenmedeki kasıt, okullarda en azından bir sınıfın öğretmenlik uygulamasına ayrılması ve bu sınıfın öğretmen adayları, uygulama öğretmenleri ve uygulama öğretim elemanlarının bir uygulama laboratuvarı ve uygulama bürosu gibi kullanmasıdır. Teknolojik donanımı yüksek olacak bu dersliğin özelliklerinin diğer sınıflarda da olması sağlanacaktır. Özellikle yeni yapılacak olan çok derslikli okullar bu ihtiyacı karşılayacaktır. Ortaöğretim okulları için mevcut Anadolu liseleri bu ihtiyacı karşılayabilir. Ancak, ilkokullarda geniş çaplı düzenlemeler gerekebilir. Bu noktada adından söz ettiren özel okullardan da hizmet satın alınmasına gidilebilir. Zira, her eğitim bölgesinde mutlaka hem ilk hem de ortaöğretimde kalitesini ispatlamış tam donanımlı özel okullar vardır ve bunların uygulama eğitimine dahil edilmemesi bir kayıptır.

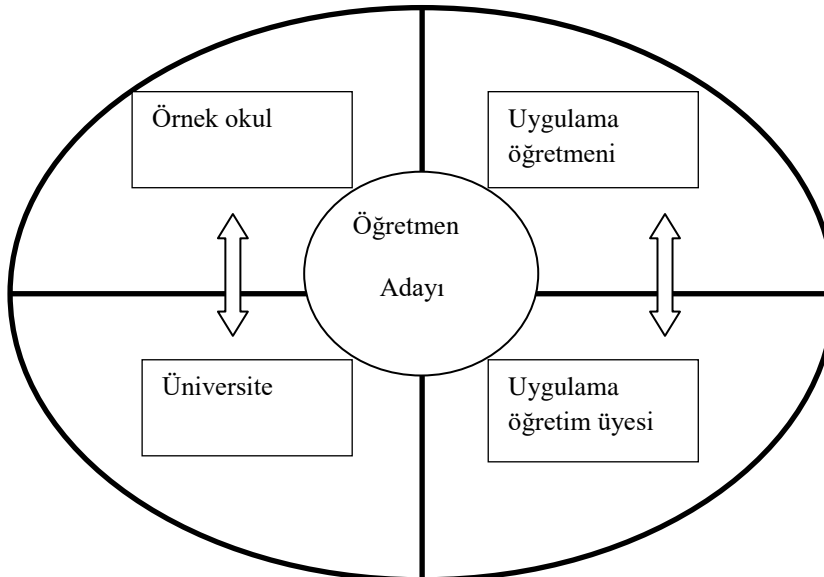
Ayrıca, maddi durumu ve eğitim seviyesi düşük olan vatandaşlarımızın yoğunlukta olduğu kenar mahallelerden her iki kademede birer okul seçilerek uygulama eğitimi için Örnek Okul olarak dizayn edilecektir. Buradaki amaç öğretmen adaylarının her koşulda öğretmenlik yapabilmelerini sağlamak, söz konusu okullardaki öğrencilerin eğitim seviyelerini yükseltmek ve bu şekilde olan diğer okullara cesaret verici örnek oluşturmaktır. Ücra yerlerdeki okullar için uygulama öğretmeni sınavı yapılmasına ya da sertifika şartı aranmasına gerek olmayacak, çünkü öğretmen adayları bu okullarda sürekli uygulama yapmayacaklar ancak, öğretim üyeleri gerekli gördüğünde bu okullarda kısmi zamanlı dersler verecek ve uygulama yaptıracaktır. Tüm bu düzenlemelerde MEB ve YÖK, donanım, adayların taşınması, uygulama personelinin ücretleri vb. için ek bütçe

ayracaktır. İlk yıllarda bu okulların tanziminde ve gerekli yasalarda yapılan değişiklikler nedeniyle birtakım eksiklikler yaşanabilir ancak, kökleşmiş sorunların giderilmesinde ve uzun soluklu bir uygulama modelinin yapılmasında bir iki yıl çok önemsiz kalacaktır. Sonuç olarak, öğretmen eğitiminin merkezi öğretmenliğin öğrenileceği ve icra edileceği yer olan Örnek Okullar olacaktır.

Söz konusu modele göre örnek okullarda görev alacak öğretmenlerin çoğu uygulama öğretmeni olarak seçileceğinden, bu okullara yapılan öğretmen atamalarında içeriğinde açık uçlu soruların, anketlerin ve uygulamaya yönelik birtakım performans ölçütlerinin olduğu uygulama öğretmeni sertifikası şartı aranmalıdır. Alternatif olarak, Anadolu Liselerine yada Fen Liselerine yapılan tayinlerdeki giriş sınavlarına benzer program okuryazarlığı, uygulama becerisi ve mesleki beceriyi ölçen yeni bir tür sınavla Örnek Okullara öğretmen alımı yapılabilir. Örnek Okullara öğretmen alımında alanında ve eğitim bilimlerinde yüksek lisans ve doktora yapmış öğretmenlere, uzman ve başöğretmenlere öncelik tanınabilir ya da lisansüstü eğitim yapmış olmak artı puan olarak ölçütlere eklenebilir. Bu okullarda uygulamaya girecek öğretmenler daha fazla ek ders ücreti ile mevcut yasalarda fazla bir değişiklik yapmadan teşvik edilecektir. Bu okullarda görev yapmak gönüllük esasına dayanmakla beraber bir ayrıcalık taşıyacak ve bu okullarda çalışmanın belirli kriterleri olacaktır. Ayrıca, Özcan'ın (2011) *İş Yerinde Üniversite* kavramındaki gibi uygulamadan sorumlu öğretim üyelerinin ofisleri belirlenen Örnek Okullarda olacağından öğretim üyeleri öğretmen adaylarına daha sık ve verimli bir şekilde rehberlik edebilecek ve uygulama öğretmenleriyle daha iyi iletişim kurabileceklerdir. Böylelikle hem Eğitim Fakültesi ile okullar arasında güçlü bir koordinasyon sağlanacak hem de uygulamadaki en önemli sac ayaklardan olan okullarda ve uygulama öğretmenlerinde belirli bir standart yakalanmış olacaktır.

Örnek Okul Üniversite Ortaklığı Modeline göre öğretmen eğitimi programlarında uygulamaya yönelik değişiklikler yapılacaktır. Bu noktada YÖK ve MEB her zamankinden daha fazla işbirliği yapmalıdır. Zira, öğretmen adayları eğitim fakültelerinden mezun olurken sadece alan ve mesleki eğitim notlarına göre değil, uygulamadan gelecek performans notuna göre de değerlendirilecektir. Hatta bu kıstas bir adım ileri götürülerek öğretmen atamalarında kullanılabilir. Özetle, öğretmen adaylarının uygulama performansı bu modele göre öğretmen atamalarında bir ölçüt niteliği taşıyacaktır. Yine bu modele göre, eğitim fakültelerine öğrenci alınırken bazı fakültelerin uyguladığı İngilizce hazırlık sınavı gibi, öğretmenliğe ilişkin ilgi, yetenek ve psikolojik kriterlerin dikkate alındığı mülakatlar nitelikli öğrenci seçilmesi açısından eğitim fakültelerinin tercihine sunulabilir. Ancak, bu mülakatlar ülke genelinde eğitim fakültelerine giriş için kesin koşul olarak öne sürülmeyecektir.

Şekil 1: Örnek Okul Üniversite Ortaklığı Modeli

Söz konusu modelde öğretmen adayları dört yıllık öğretmen eğitimi programlarının 2. yılına denk gelen 3. dönemden itibaren örnek okullara gideceklerdir. Öğretmen adayları okullara, alan eğitimlerinin bir nevi simülasyonunu ve öğrenciler üzerindeki yansımalarını görmek için gideceklerdir. Adaylar öğrendiklerini laboratuvar ortamlarında, doğala özdeş ve doğal ortamlarda uygulama fırsatı elde edecektir. Ancak, 3. ve 4. dönemlerde öğretmen adayları için uygulama öğretmeni seçimine gidilmeyecek, sadece öğretim üyeleri fakültelerdeki programlarına yönelik olarak, konu alanı kapsamında öğrencilerine bu okullarda örnek dersler verecek ve kendilerinden de benzer sunumlar isteyecektir. 5. dönemden itibaren adayların uygulama öğretmenlerine dağıtımları yapılacaktır. 5. ve 6. dönemlerde adaylar örnek okullara gözlem ve araştırma adına gideceklerdir. Adaylar iki haftada bir tam iş günü, okullarda günlük sınıf içi ve dışı aktivitelerini takip edecek, gerekli raporlarını tutacak ve uygulama öğretmenlerinin görevlendirmelerini yapacaklardır. Bu dönemlerde adaylar sınıf defterine kazanım ve konuların nasıl yazılacağı, zümre toplantısının ve şube öğretmenler kurulunun ne olduğu ve nasıl düzenlendiği, yıllık planların ve yazılıların nasıl yapıldığı, performans ve projelerin nasıl değerlendirildiği gibi temel mesleki bilgileri ve okulların evrak-prosedür işlerini öğreneceklerdir. Son iki dönemde ise, adaylar örnek okullara haftanın iki tam günü uygulama yapmaya gideceklerdir. Bu dönemlerde adaylar deneyimli bir öğretmenin ve uygulamadan sorumlu öğretim üyesinin gözetiminde ilk tam gün öğretmenlik uygulaması yapacaklardır. Adayların sınıf içi sorumlulukları yavaş yavaş artırılarak uygulama öğretmenine ve öğretim üyesine olan bağımlılıkları tamamen ortadan kaldırılmalıdır. Genellikle son dönemde verilmesi uygun olan sınıf içi tam sorumluluk, adayların performansına göre öne çekilebilir. Bu modelde son olarak, adayların sergiledikleri performanslar ulusal bir uygulama standardına göre değerlendirilerek başarılı olup olmadıkları tespit edilecek ve öğretmenlik atamalarında baz alınmak üzere adaylara uygulama puanı verilecektir. Verilen bu uygulama puanları KPSS'den aldıkları puanlarla birlikte hesaplanarak, adayların atamalarındaki esas alınacak puanları ortaya çıkması olacaktır.

Öğretmen eğitimi için önerilen Örnek Okul Üniversite Ortaklığı Modeli'yle örnek olacak ilk ve orta dereceli okullar, araştırma hastanelerinin tıp eğitiminde oynadığı rolü öğretmen eğitiminde oynayarak hem öğretmen eğitiminin hem de okullarda verilen eğitim öğretim hizmet kalitesinin artırılması hedeflenmektedir. Bu modelle birlikte öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini sadece üniversitelerde değil, öğretmenliğe ilişkin bilgi ve teorileri örnek okullarda uygulayarak, mesleği yaparak ve yaşayarak öğrenmeleri istenilmektedir. Bu modelin en temel ilkesi, tüm ulusta aynı seviyede iyi yetişmiş, her türlü mesleki bilgi ve deneyime sahip öğretmenlerin olması ve öğrenci başarılarının küresel çapta artırılmasıdır. Örnek Okul Üniversite Ortaklığı Modeliyle birlikte öğretmen eğitiminde ulusal bir standart yakalanması ve uluslararası ölçekte eğitime katkı sağlanması ön görülmektedir.

4. SONUÇ ve ÖNERİLER

Öğretmen adaylarının mesleki tecrübeye ulaşmalarında öğretmenlik uygulamalarının önemi yadsınamayan bir gerçektir. Adayların öğretmenlik mesleğini gerçek okul ortamında icra etmesi ve öğrendikleri teorik bilgilerin farklı sınıf koşullarında ve öğrenci gruplarında nasıl bir karşılığı olduğunu uzman öğretmenler ve danışmanlar eşliğinde görmeleri gerekmektedir. Ancak, ülkemizdeki mevcut sistemde görevli tüm öğelerin sorumluluk ve rolleri YÖK'ün düzenlediği Fakülte-Okul İşbirliği Kılavuzunda verilmesine rağmen uygulama eğitiminde belirli bir standart yakalanamamıştır. Süreçten habersiz uygulama öğretmeni olarak atanan öğretmenlerin seçiminde belirli kriterlerin olmaması uygulamanın kalitesini düşürmektedir. Şenay ve Gedik (2015) de çalışmalarında aynı

sorunlara değinerek, ülkemizde çeşitli öğretmenlik modellerinin denendiğini ancak yeterli değerlendirme yapılmadan farklı modellere geçildiğini ve sistemli bir öğretmen yetiştirme modelinin ortaya konulmadığını belirtmişlerdir. Bu bağlamda, öğretmen yetiştirme sistemimizde yaşanan sorunların temelinde uygulama eksikliğini ortaya koyan ve bu doğrultuda model önerisi sunan çalışmalara ilgili literatürde rastlanmaktadır. Özcan'ın (2011; 2012) Okulda Üniversite Modeli bu çalışmaların başında gelmektedir. Bu modelde, bilimsel verilere dayanan mesleki eğitimin mesleğin icra edildiği ortamda verilmesi, teoriyle uygulamanın, geleneksel ile bilimselin kaynaştırılması ön görülmektedir. Benzer şekilde Şenay ve Gedik (2015) “kuram temelli anlayış” yerine yaparak yaşayarak, iş üstünde öğrenme stratejilerini işe koşan, deneyimi değerlendirmeyi ön plana çıkaran, teori ve uygulamanın eş zamanlı ilerlediği bir öğretmen yetiştirme modeli önermektedirler. Öğretmenlik mesleğinin, icra edildiği ortamda uygulama yapılarak öğrenilmesi bağlamında Örnek Okul Üniversite Ortaklığı modeli alandaki diğer modellerle paralellik göstermektedir. Öğretmen yetiştirme sistemimizde yeterli ve nitelikli uygulama yapılamamasından kaynaklı bu doğal sonuç, öğretmen adaylarının mesleğe başladıktan sonra gerek sınıf içi gerekse sınıf dışı karşılaşılabilecekleri sorunlarla nasıl baş edebileceklerini görmeleri açısından öğretmenlik uygulamalarının önemini bir kez daha ortaya koymaktadır.

Öğretmenlik uygulamalarının daha verimli ve nitelikli geçmesi ve öğretmen adaylarının, öğretmenlik uygulamasından daha iyi faydalanabilmesi için uygulama öğretmeni seçiminde performans değerlendirme ölçütleri geliştirilebilir, yeni uygulama personeli modelleri kurulabilir. Uygulama öğretmenleri program okur yazarlığı ve uygulama üzerine deneyimleri, portfolyo ölçme yaklaşımı ve adaylarla iletişimi iyi olanlardan ve uygulama stratejilerini ve yetişkinlerin nasıl eğitileceğini bilen gönüllü öğretmenlerden seçilebilir. Aynı şekilde uygulama öğretim elemanlarının seçiminde belirli ölçütlerin oluşturulması için gerekli çalışmalar yapılabilir. Klinik uygulama ve iş yerinde üniversite gibi öğretmenlik uygulamalarının baz alındığı birçok öğretmen eğitimi programında fakültelerde öğretmenlik uygulaması ya da klinik hazırlık bölümleri oluşturulmuştur. Burada görevli öğretim üyelerinin eğitim bilimleri ve öğretim yöntemlerine ilişkin bilgi ve uygulama geçmişleri vardır ve bu alana yönelik yüksek lisans veya doktora öğrencisi yetiştirmektedirler. Türkiye'de de buna benzer bölümler açılabilir ve uygulamaya yönelik akademisyenler yetiştirilebilir. En azından danışmanlık ve fakülte koordinatörlüğü için eğitim bilimleri ve uygulama geçmişi olan öğretim üyelerinin görevlendirilmesi öğretmen adaylarına daha nitelikli mesleki rehberlik verilmesi açısından önem arz edecektir.

KAYNAKLAR

- Alter, J. and Coggshall, J. G. (2009). Teaching as a clinical practice profession: implications for teacher preparation and state policy. *NYCC/TQ Center Teaching as a Clinical Practice Profession*. 1-12.
- Aydın, S., Selçuk, A. ve Yeşilyurt, M. (2007). Öğretmen adaylarının okul deneyimi II dersine ilişkin görüşleri (Yüzüncü Yıl Üniversitesi Örneği). *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(2), 75-90.
- Becit, G., Kurt, A. A. ve Kabakçı, I. (2009). Bilgisayar öğretmen adaylarının okul uygulama dersinin yararlarına ilişkin görüşleri. *Anadolu Üniversitesi Dergisi*, 9(1).
- Gökçe, E. ve Demirhan, C. (2005). Öğretmen adaylarının ve ilköğretim okullarında görev yapan uygulama öğretmenlerinin öğretmenlik uygulaması etkinliklerine ilişkin görüşleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 38(1).
- Grossman, P. and McDonald, M. (2008). Back to the future: directions for research in teaching and teacher education. *American Educational Research Journal*, 45 (1), 184-205.

- Katrancı, M. (2008). Öğretmenlik uygulamasında uygulama okulu koordinatörlerinin ve uygulama öğretmenlerinin görev ve sorumluluklarını yerine getirme düzeyleri (Kırıkkale Örneği). Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Kazu, İ. Y. ve Yenen, E. T. (2014). Öğretmen yetiştirmede yeni bir yaklaşım: Klinik uygulama. *İlköğretim Online*, 13(3), 796-805. [Online]:<http://ilkogretim-online.org.tr>
- Kudu, M., Özbek, R. ve Bindak, R. (2006). Okul deneyimi-ı uygulamasına ilişkin öğrenci algıları. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 5 (15), 99–109.
- Küçükahmet, L. (2002). Bir öğretmenlik mesleği olarak öğretmenlik, öğretmenlik mesleğine giriş. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Oğuz, A. (2004). Okul deneyimi I dersinin öğretmen adayları üzerindeki etkileri. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (11), 141-163.
- Özcan, M. (2011). İşyerinde üniversite kavramının öğretmen eğitimine uygulanması: okulda üniversite modeli. *Uluslararası Yükseköğretim Kongresi: Yeni Yönelişler ve Sorunlar*, 3 (16), 2510-2519.
- Özcan, M. (2012). Okulda üniversite modelinde kavramsal çerçeve: eylemdeki vizyon. *Öğretmen Eğitimi ve Eğitimcileri Dergisi* 1(1), 107-132.
- Şendağ, S. & Gedik, N. (2015). Yükseköğretim dönüşümünün eşliğinde Türkiye’de öğretmen yetiştirme sorunları: bir model önerisi. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama*, 5 (1), 72-91.
- Yeşilyurt, E. (2010). *Öğretmenlik uygulaması öğretim programının standart temelli ve ihtiyaca cevap verici modeller ışığında değerlendirilmesi*. Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Fakültesi, Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi.